

LAG- OCH EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 3/1981-82 med anledning av ltm Alarik Häggbloms m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen om ökat stöd till företag som anställer personer hörande till den åländska arbetskraftsreserven.

Landstinget har inbegärt lag- och ekonomiutskottets utlåtande över ovan nämnda motion. Utskottet, som hört avdelningschefen Tor Mattsson, byråchefen Jarl Lindqvist och ombudsmannen vid Ålands företagarförening r.f. Ludvig Nordberg, får härmed vördsamt anföra följande.

Ålands arbetsförmedlingsbyrå publicerade för ett knappt år sedan en utredning över arbetskraftsreserven på Åland. I utredningen, som baserade sig på 1979 års siffror konstaterades att antalet egentligt undersysselsatta i landskapet understeg 150 personer medan antalet personer i arbetsför ålder (16-64 år) uppgick till 8.000 personer. Av de undersysselsatta var det övervägande antalet kvinnor med tonvikten på ålderskategorierna 20-29 och 30-39 år. Regionalt sett var andelen undersysselsatta högst i skärgården och lägst i centralkommunerna. Utredningen berörde även i vad mån nu sysselsatta vore intresserade av att byta arbetsplats. Andelen bytesbenägna var betydligt högre.

Av utredningen framgår sålunda att den egentliga arbetskraftsreserven i landskapet är mycket liten. Däremot har genom åren ett stort antal ålänningar i arbetsför ålder emigrerat framför allt till Sverige. Den totala utflyttningen till Sverige har de senaste åren rört sig kring 200 personer per år medan samtidigt ett 100-tal personer återflyttat. Arbetskraftsbyrån utreder för närvarande orsakerna till emigrationen till Sverige. Även den åländska ungdomsemigrationen har tidigare utretts av arbetskraftsbyrån. Från företagarföreningens sida har försök gjorts att intressera till Sverige utflyttade ålänningar för den åländska arbetsmarknaden men hittills med ringa framgång.

En viktig faktor när det gäller att motverka emigrationen är samverkan mellan arbetsmarknaden och utbildningsväsendet. Särskilt viktig är yrkesvägledningens roll i fråga om informationen till ungdomen om de framtida utkomstmöjligheterna i olika yrken på hemorten efter slutförd utbildning. Såväl vid utbildningsplaneringen som i det praktiska yrkesvägledningsarbetet vore det väsentligt att tillräcklig hänsyn tas till landskapets naturliga förutsättningar både vad gäller existerande arbetsmarknad och

möjligheterna att utveckla nya arbetsplatser.

Utskottet har inhämtat att arbetsmarknadspolitiken sedan länge ägnats uppmärksamhet från landskapsmyndigheternas sida. I fråga om beviljande av olika näringspolitiska stöd strävar man till att prioritera företag som kan erbjuda arbetsplatser åt hemvändande ålänningar eller personer bland den hemmavarande arbetskraftsreserven. I arbetskraftsbyråns regi anordnas kurser för personer som önskar inträda på arbetsmarknaden eller länge varit borta därifrån. Kurserna arrangeras dels som grundutbildning, dels som påbyggnad till tidigare förvärvad utbildning och erfarenhet. Den nya lagstiftningen om utvecklingsområden, som träder i kraft nästa år, medför nya möjligheter att motverka den dolda arbetslösheten i randkommunerna.

Samtidigt måste noteras att en del företag inleder sin verksamhet utan att ansöka om olika tillbudsstående stödformer och utan kontakt med de myndigheter som handhar näringspolitik och arbetsmarknadsfrågor. Dyliga etableringar är ur samhällets synvinkel svåra att påverka. Arbetsmarknaden i landskapet är redan nu synnerligen differentierad. Anses en omstrukturering av det åländska näringslivet påkallad måste detta ske på lång sikt och försiktigt för att inte negativa effekter skall följa i dess spår. Härtill kommer att utvidgningar och etableringar inom det åländska näringslivet svårigen kan baseras blott på den hemmavarande arbetskraftsreserven.

Enligt utskottets uppfattning är andra åtgärder än direkt ekonomiskt stöd minst lika viktiga när det gäller att skapa arbetsplatser för den s.k. arbetskraftsreserven, den hemmavarande och inte minst den utflyttade. Av den ovan relaterade utredningen om arbetskraftsreserven framgår att inte blott tillgången till en arbetsplats styr en undersysselsatt person ut i arbetslivet. Bland andra viktiga åtgärder nämns framför allt tillgången till barn-dagvård, där bristerna fortfarande är stora både i staden och på landsbygden. Önskemål om utbildning framfördes även liksom synpunkter på arbetsförhållandena. För att bereda arbetsplatser som förmår locka hemmavarande eller utflyttade ålänningar bör arbetsmiljön ägnas särskild uppmärksamhet. Etablering av arbetsplatser med dålig arbetsmiljö har ofta lett till svårigheter att besätta dessa med lokal arbetskraft. Slutligen bör även bostadssituationen framhållas som en av de viktigaste faktorerna vid förhindrande av emigration och främjande av återflyttning.

Enligt utskottets uppfattning har från förvaltningens och näringslivets sida redan vidtagits olika åtgärder i syfte att förverkliga den allmänpolitiska målsättningens krav på full sysselsättning. Detta arbete bör självfallet fortsätta med beaktande av olika på frågan inverkan faktorer.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet värdsamt föreslå
att Landstinget med förkastande av hemställ-
ningsmotionen bringar innehållet i betänkan-
dets motivering till landskapsstyrelsens känne-
dom.

Mariehamn den 29 oktober 1981.

På lag- och ekonomiutskottets vägnar:

Bjarne Björklund
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordf. Björklund, v.ordf.Lönn samt ledamöterna Boman,
Roald Karlsson och Söderholm.